

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Apin Urreta Solagaistua

*Durango,
Bizkaia
(1926-2018)*

Aurkibidea

Biografia

1926an jaio zen Durangoko [Zalabarran](#). Gurasoak ere auzo berekoak zituen. Umetan, "La Villa"ra joan zen maisu karlista batekin, baina bi-hiru urtez baino ez zen joan gerra zela-eta. Bonbardaketa hasi zenean etxean zeuden, eta behiak hartuta Karrantzara joan ziren trenez; handik, Torrelavegarainoko bidea hartu zuten. Bi urte eta erdiz egon ziren bertan ebakutatuta 90 durangar elkarrekin, tartean gerora bere emaztea izango zena ere, bertan ezagutu zuten elkar-eta. Torrelavegatik bueltan, etxea konfiskatuta aurkitu zuten eta 45 urtez izan zuten horrela. Bitartean, beraiek beste etxe batera joan behar izan zuten. Bere lau neba-arrebak Frantziara joan ziren eta handik bueltan, kartzelara sartu zituzten, bakoitzeko 15 ogerleko ordainduta askatu zituzten. Baina batzar klandestinoak egiteagatik berriro espetxeratu zituzten. 14 urte gaz [Olman](#) burdindegian hasi zen beharrean. Beranduago Maspen aritu zen bederatziz urtez kamioi-mekanikari. Maspeko beste bi kiderekin batera "Autorreparaciones Yurre" izeneko tailerra zabaldu zuen Igorren, eta 49 urtez aritu zen bertan kamioi-mekanikari legez. Ehizan eta perretxikotan ibilitakoa da Apin, Araba aldera joaten ziren erbitan. Iñaki Azkuna Urreta, Bilboko alkatearen osaba da, bere arrebaren semea baita. [San Roke](#) auzoko [Bustintza baserriko alaba](#)rekin ezkondu zen. Berak eta bere neba-arrebek Urretabizkaia abizena jaso zuten beraien aitarengatik, baina laburtu eta Urreta da orain beraien abizena.

Zintak

DUR-027

- **Proiektua:** Durangoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Errazti Igartua, Alberto - Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2010-04-22
- **Iraupena:** 89 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Gisasola, Karmen

Pasarteak

1. Iñaki Azkunaren osaba, etxe berean bizitakoak

- **Erref:** DUR-027/002
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:03:14. **Bukatu:** 00:04:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>1926. urtean jaio zen Zalabarran. Gurasoak ere Zalabarrakoak zituen. Bilboko alkatea, Iñaki Azkuna Urreta, bere iloba da, bere jaiotetxe berean jaioa.</p>

2. Soloko tresnak

- **Erref:** DUR-027/006
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:05:59. **Bukatu:** 00:07:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

<p>Solo beharrak eskuz egiten zituzten. Erabiltzen zituzten tresnak aipatzen ditu: triki-takea, area... Triki-takea auzoan erosi zuten.</p>

Transkripzioa

- Klaro, klaro, lehenao dana eskuz. Atxurre, atxurre ta triki-takie. Ez dakizu triki-takie zer dan? Haretxeaz. Ta arie, arie bakizu zer dan? Ez dakizu zuk arie zer dan.
- Esplikaixu, esplikau.
- Honako kuadro bat lau hortzakaz. Harexeaz behiek zertu. Gero etorri zan tratora ta horrek geuzok gero. Edo tratora eukenak, lelengokuek joder, millonario. Hombre! Oin dauen makiñeridxe. Hori euki banaben orduen izengo nitzen barrioko aberatsena.
- Ta ez zenduen eitten zuek, auzoen artien erosi tratore bat-edo?
- Erosi giñun triki-trakie auzuaz, baiña harek ordun balidxoko abien, ze balidxoko abien ba? 3000 pezeta? Ez be iguel.
- Ya baia diru asko?

- Hombre! Joder: "Fulanok ta zerak triki-trakak erosi ittuek . Bittoridhan eitten zan hori triki-trakiori. Joder, "un adelanto bárbaro". Ta gero txatarrarako gero.

- Hori artorako zan triki-trakie edo zertako zan?

- Danerako, preparentako. Lurre preparentako.

- Laidxetan ez ziñen ibilli ala?

- Nik ez dot ein laidxetan sekule. Hombre! Nire ama difuntik-eta makiña bat laia eitten abien. Oin esan biher gaurko gaztieri laidxiaz eitteko. "¿Estás loco o qué?".

- Gogorra ezta?

- Gogorra, gogorra, oso gogorra. Oso gogorra.

3. Behiak esnerako eta solorako

- **Erref:** DUR-027/007
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:07:48. **Bukatu:** 00:09:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Behiak erabiltzen zituzten, inguruetan inork ez zuen idirik. San Andresko baserri batean eta Orozketako pare bat etxetan egon ziren idiak. Goldaketarako idiak ekarriz gero ordaindu egin behar izaten zuten lan hori. Behiak esnerako eta soloko beharretarako izaten ziren.

Transkripzioa

- Ta zuek ididxe-eta euki zenduezan?

- Ez. Behiek, behiek. Idirik ez giñun eukitten.

-Oin biharrereko ta?

- Behidxe. Bai. Ordun behidxe. Ididxe hamen iñok be ez eukezan. Hor San Andresen bai, San Andresen ididxe. Baserri baten bakarrik ididxe euezan San Andresen ta Orozketan be bai. Orozketan etxe bitten edo egon zien ididxe; ze horrek basuen ibiltten zien tronguek bajatzen. Piñuek bajatzen-ta horrek ididxe.

- Orduen soluetan ez ziren erabiltzen?

- Hona ba, ekarten ziñun pagaute. Goldaketan-ta askotan, behidxe iguel ernari edo txahala eindde edo zertu, ta ha ekarri pagaute. Bai.

- Ta konpensaten aben gero dirutan kontue ala ez?

- Bueno, baserrittarrak sekulo ez dau atara konturik. Galtzen eon bada be, sekulo konturik atara ez, sekule be ez. Nik ardidxekaz ez dot kontue ateraten. Nik ardidxekin galdu eitten dot, pentsue dauen prezidxuen. Baiña garbittiarren, bestela kenduko neukez nik. Bestela emon ezebe ez deu eitten. Pentsue dau karu-ta, pentsue karu.

- Ta zuek behidxe-eta zetako ibiltzen zenduezan, gero saltzeko edo esnerako edo?

-Esnerako, esnerako, esnerako saldu. Zenbat balio eban ba? Ezebe ez abien balidxo esnie emoten, baia orduko denporetan...

- Ta orduen esnie saltzen zenduen zuek?

- Esnie. Hemen danak behidxe esnerako. Ta gero klaro, soluen ibiltteko. Bestelan esnerako. Hamen behie, gitxienak, bost bat behi euko abazan, baserri bakotxak. Oin bape ez dau; danak juen die.

4. Harakinarekin tratua

- **Erref:** DUR-027/008
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:09:57. **Bukatu:** 00:11:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Txahalaren prezioa harakinak jartzen zuen ez baserritarrak. Migel haundi harakinagaz tratatzen zuen. Hiltegia gaur egun Plateruena kafa-antzokia dagoen tokian zegoen.</p>

Transkripzioa

- Ta txahalak-eta ez zenduezan saltzen karnazeruren bati?
- Klaro, karnazerueri. Orduen mataderue egin auen Olma enpresie, Olman onduen. Oin be han dau. Haraxe. Karnizeruek eurek ipini prezidxue, noberak barik. Eurek: "si quieres, tanto". "Y tener que dar a la fuerza".
- Ta ze karnazerugaz eitten zendun zuk tratue?
- Ze karnazerugaz? Migel Haundi. Oin be alabiek deko karnizeridxe, hor. Semiek harexegaz beti tratue. Kobretako txarto, beti "espera". "Espera sí pero me hace falta". Orduen ez euen diruik-eta! Orduen, txahal bat saltzeko, ya pentsaute zeunken hau erosteko edo bestie zertzeko; ez euen dirurik-eta. Karnizeruk be eurek be, txarto: ekonomikamente esan gure dot.
- Eta zuek mataderora ez ziñien joaten?
- Txahala erueten, txahala erueten sokatik. Orduen ez euen, kotxerik be ez euen orduen-ta. Orduen, sokie; kordelakin lotute mataderora eruten abien txahala. Ta gaur ezin leike eruen. Gaurko zirkulaziñue.

5. Arto-bizarrak erre

- **Erref:** DUR-027/010
- **Iraupena:** 0:03:53. **Hasi:** 00:12:19. **Bukatu:** 00:16:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:

<p>10 urtegaz-edo hasi zen arto-bizarrak erretzen, gozo ez izan arren. Emakumezkoak erretzen ikustea ez zen ohikoa. Tabako marka desberdinak egon arren, beti erre du. Gerraostean estraperloan ekartzen zuten tabakoa.</p>

Transkripzioa

- Ta zenbat urteaz hasi ziñen zu horretan?
- Bo! Hamar urteaz-edo, arto-bidxerra erretan giñun.
- Hamar urtegaz?
- Hamar edo hamabi urteaz. Ta hamen nau, larogeta lau eingo dodaz / eingoaz/.
- Ta ordun umiek erretie normala zan ala?
- Ez. Baiña mutil artien, mutil artien beti auen zera. Klaro.
- Zelan ipintten ziñun arto-bizerra, zelan zan hori? Aber, esplikau pixkat

zelan.

- Arto-bidxerra ez dakizu zer dan? Arto-bidxerra ba artueri urtetan dotson / urtetotson/ bidxerra, papelaz zertute, haxe fumau. Ta kañaberien modukue be erretan zan. Ez dakit kañabarak, kañabera moduen, ez dakit ze izen eukun, horrexek. Ta palue ha be bardin. Etxauan dirurik-eta erosteko tabakue. Problemie hortxe jauk ba!

- Ta tabakoan erein ez zenduen erein eitten ala?

- Ez, ez hamen ez zan tabakoik ereitten.

- Hamen tabakoik ez zan ereitten.

- Ta zuek etxien aittek be, ez eban ereitten bez ezebez?

- Artue ta ba, babie ta garie eta horrek geuzok, baia.

- Ta zu holan hazi ziñen?

- Bai.

- Eta arto-bidxarrak bizidhoa sortuten aban ala?

- Ta txarra. Txarra, eztulke batien. Baiña haidxe. Lagun artien, orduen, andrak ez abien iñok be fumeten. Joder, andra bat ikustie fumetan zan, buenoo! Pekatue. "Fulana, le he visto fumar". Pentsau bez andrak. Oin andrak gixonak baiño gehidxao. Nik ikusten dot eskolara eruten, ikastolara umiek godxien andrak, ta danak fumetan. "De dios!".

- Baiña zuk zigarroa edo zigarro-puruek edo zer erre dozuz?

- Ez. Nik honakoxe txikidxek. Lehenau, zigarrue be bai.

- Ducados-ak edo?

- Bai. Ducados, gero urten joan. Ducados urte joan, zenbat urte dok ba Ducados urten dabena? Lehenau ez zoan /etxoan/ Ducadosik. Lehenau joaben zera, Celtas. Zera baiño txarraue. Bo!

- Ta halan da be, erre?

- Erre ta beti etxien: "ez eizu erre, ez eizu erre". "Ba ez dot erreko". Ta etxostera juen ta...

- Ta iñoiz ez da egon problemarik gerraostien-edo tabakoa erosteko edo estraperloan ekartan zan edo zelan izetan zan?

- Estraperluen ekartan zan. Estraperluen. Ta dekozun diru apurre hantxe.

- Ta nor ibiltzen zan hamen parajietan, estraperloan ekartan tabakoa?

- Karlista guztiek, karlista guztiek. Zera etorri, [burkada] bat etorri bazuan hoba danak garbitteko.

- Eta nundik ekartan abien tabakoa, badakizu?

- Nik ez dait nundik ekartan abien. Karlistak mekauen la letxe!

- Ta ze izetan zan, kajie-edo, zigarro-kajie?

- Ziarro-kajie.

- Ta zenbat? Zegan zan? Ez dekozu akorduen?

- Lau txakur haundi-edo. Baia hor, nok eukun dirue ba? Ordun ez euen dirurik.

- Lagunen artien edo pakete bat erositte?

- Ta hoidxe, baia zainddute, zainddute.

6. 'Vuelta de España' ikusteagatik lanetik bota

- **Erref:** DUR-027/011
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:16:12. **Bukatu:** 00:17:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:

Beharren hasi zenean, 14 urtegaz Olman lantegian, eguneko 1,5 pezeta irabazten zituen. Bertan zegoela, *Vuelta de España* ikustera joan zen; bueltan, lanetik bota zuten.

Transkripzioa

- Ni biherrien hasi nitten, "uno cinquenta" egunien. "Ya está bien ¿e?. Una cincuenta". Eta akordetan nok, pezeta bire altxau oskuenien, bo! Hamalau urteaz hasi nitzen biherrien ni.

- Nun hasi ziñen?

- Olmanien. Olman.

- Eta ze eitten zendun han Olmanien?

- A ze biher? Ba, piezak fundiziñuen zertzen zienak, haidxek apartau te holakoxe geuzak. Inportantzi bako gauzak.

- Ta zenbat denbora ibil ziñen, han?

- Ha, pasau jaten? La Vuelta España etorri zan, Ez etxiat nok irebazi juan ha etapie. Potijo bat hartu ta Kurutziagara juen nitten karrerie ikustiarren. Bueltan etorri ninttenien, despedidu ein ostien /eistien/. Ta gehidxau ez nitten juen biherrien. "Me han despedido pero no vuelvo". Ta ez nitten biherrera juen.

7. "Reparaciones Yurre" tailerra zabaldu zuten

- **Erref:** DUR-027/012
- **Iraupena:** 0:03:17. **Hasi:** 00:17:20. **Bukatu:** 00:20:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Arratia-Nerbioiko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Boom industrialak

Laburpena:

Olman lantegian egon ostean, Maspen hasi zen mekaniko bezala lanean. Handik irten eta Igorren zabaldu zuten beraien tailerra, "Reparaciones Yurre", 49 urtez egon zen bertan. Lan asko zuten, baina beti egoten ziren kobratu ezinik. Sasoi hartako kamioiak eta egiten zuten lana azaltzen du.

Transkripzioa

- Gero, mekaniko sartu nitten. Surtidoran onduen euen...

- Maspen?

- Maspen. Ta hantxe sartu nitten-ta.

- Raulenien?

- Raulenien, ez.

- Raul, Mikeldidxen euen.

- Mikeldidxen, Raul. Hor surtidore onduen. Ta hortxe ein nabezan beratzki urte, pentseten dot ein nabezela. Bai, beratzki urte.

- Ta zer zan kamioiek, kotxiek edo...?

- Kamioiek. Kotxie ez zan. Dana kamioi zaharrak, kamioi zaharrak. Ta gero hiruk urten giñun hortik enpresatik ta erei giñun enpresa bat, Igorren. Ta egin nabezan berrogeta beratzki urte.

- Ta orduen zuek egin zenduen enpresie?

- Bai.

- Igorren?

- Igorren. Igorre zan herri..."na!" Gaur dok kapitala Igorre. Yurre da gaur, kapital de Arratia, Igorre.

- Han sasoi en ez ala?

- Han sasoi en? Lau etxe. Ta guk tallerra ipiñi giñuenien, jo "un éxito bárbaro". Joder, bihera euk en, baia beti kobratu eziñik. Ordu en be krisidxe. Bai, berrogeta zortzi-berrogeta beratzi urte en nabezan, han.

- Ze enpresa izen zan ba?

- Mekanikue. Kamioi. "Reparaciones lurre".

- Basuan ibiltten zien hoiek, GMCiek?

- GMCie, bai.

- Horrek... Esplikau eiozu honi...

- GMCie. Gero etorri zan Barreirosa. Barreirosa gallegue zuan. Barreirosak hundidu en aben GMCie. GMCie zan beti aberidxaute, beri aberidxaute ta Barreirosak hundidu en aben. Ta Barreirosa hundidu aben Mercedesak. Mercedesak, izen da hamen "el capitán".

- Ta GMCiek ez zien ejerzittukoak?

- Ejerzittukuak, klaro!

- Gerrakuak. Bigarren Munduko gerrakuak?

- "Exacto". Madrilletik ekarten giñun guk GMCiek. Baia ez zien harek biharrerako. Ba orduko gerran ibiliko zien ba erdi hutsik. Baia hemen piñue- ta bajatzen ta beti aberidxeute. Ta gero etorri zan Barreirosa. Barreirosak hundidu en aben zera. Ta Barreirosa hundidu aben Mercedesak.

- Eta piezak-eta bauezen kanbidxuek?

- Ba, bai. Frantzidxatik ekarten zien. Frantzidxe zan kunie "del Mercedes; digo del GMC". Handik ekarten zan dana: kupuek, kajak ta reduktorak eta handik ekarten zien, Frantzidxatik estraperluen, estraperluen. Hamen Zorrontzan, Zorrontzan euen bat, ekarten aben harek ta handik ekarten giñun, guk. Zorrontzatik.

8. Etxea erreki satu eta hil arte bertan bizi

- **Erref:** DUR-027/014
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:25:40. **Bukatu:** 00:28:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Gerrak bete-bete an harrapatu zuten eta auzokoekin batera, buztarri eta etxeko gauzak hartuta, Karrantzara eta Torrelavegara joan ziren. Etxera bueltatzerakoan, beraien etxe bat (baserria barik, beste bat) erreki satuta izan zuten. Herrian gelditu ziren karlistek agintzen zuten herrian. Bere aitaginarreba gorria zelakoan, kartzelara sartu zuten. Etxea erreki satu ziena hil arte bizi izan zen bertan.

Transkripzioa

- Ba gerrie, hamen hartu oskun. Ta joan giñien.

- Zu nun egon ziñen, bonbardeau zanien-eta nun?

- Ba hamabi urte nik. Ba Durangon, baserridxen. Klaro. Ta merkantzidxen juan giñen. Hamengo baserri guztiek, merkantzidxen juan giñen Karrantzara. Danak, behidxe kaz ta buzterridxe k ta danak [como que] zerera baguzen moduen. Danak. Karrantzan eon giñen Biérnoles. Ez nok ahaztuko sekule, ostra! Handik Torrelavegara eta Torrelavegatik, etxera. Etxera etorri

ta etxie errequisaute. Bakizu zer dan erreketie? “Esta casa es mía”. “Pero, ¿cómo tuya si es mía?” “Es mía”. Ta han bizi zien. Errekisau ta hamen geratu zienak “que estén donde tienen que estar”. Dozena bat karliste-edo geratu zien ta horrexek agintzen abien herridxen. Hamentxe Otxorponak horrek mekaue la ostia! Barrutieta-eta. Horrexek agintzen abien. Gorridok! beti amenazue. Horrexek agintzen jabian. Ta nire aitxeñarreba, nire andrien aitte, kartzela sartu abien horrek.

- Buztintzakue?

- Buzintzakue. Kartzelara. Eon zan urte bidxen-edo, gorridxe zalako.

- Berari be kendu otsien baserridxe, Buztintzako baserridxe?

- Ez, baserridxe ez. Nire aittek eukezan hamahiru etxe ta atzanengue errekiu horko baserriko alabiek. Gizona euker karlistie, zeran moduko karlistie ta etorri giñanin: “oye, ¿cómo estás?”, “Esto es mío. Esto no es tuyo. Mando yo aquí”. Ta halan hil artien; haintxe egon zan, berrogeta-bost urte-edo.

- Zuek ez ziñun euki eskriturarik edo ezer ala?

- Eskriturak eta dana baiña ez aben balidxo. Horrek eitten abien eurok gura abiena.

- Rekiu eitten abien.

- Klaro.

- Eurek uzabak?

- Bai.

9. 15 ogerleko buruko kartzelatik ateratzeko

- **Erref:** DUR-027/015
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:28:13. **Bukatu:** 00:29:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bere anaia eta bi arreba Frantziara joan ziren ihesi. Handik bueltatu eta kartzelara sartu zituzten. 15 ogerleko eskatu zizkieten bakoitza askatzearen truke. Askatu ostean, berriro sartu zituzten kartzelara "reunión clandestina" egin zutelakoan.

Transkripzioa

- Ta nik anaidxa bat bakarrik euki dot ta hiru arreba. Azkunan ama, beste arreba bat eta anaidxiek Frantzidxera eskapau abien. Handik etorri zien ta kartzela sartu abiezan. Ta hauxe baiño zuridxau buruek, pelaus, ta karzelan. Ta karzelatik etarateko, hamabost oerleko bakotxak. Ta gure etxien ez ez euezan hamabost oerlekorik. Neure tia bat, familiatik aberatsena haidxe zan, orduen be, zenbat eukiko aben ba? Harexek emon abazen hamabost oerleko, bakotxa pagetako. Ta gero gazteidxe ezer esan e! Lantxa bati zertu abien. Lantxa bat ipini abien errekan ibiltteko [...].
- Errekamunan?
- Bai, Errekamunan. Hortik barriro karzelara, “reunión clandestina” eitten abiela-ta, barriro karzelara. Bueno, ez dot segidu gure ze, bueno, bueno.
- Ta ze, laurek barriro karzelara joan zien?
- Karzelara barriro.
- Baiña hori, ze urte zabiz esaten, zan hori? Gerraostien, berrogeta pikuan?
- Ba, “el treinta seis”, zan gerrie. Ta horrek ein ozen /eiñozen/ hiru bat urte. Karranzan ta Torrelavegara etorri giñenien, treinta y nueve-cuarenta.

10. Torrelavegan errefuxiatu

- **Erref:** DUR-027/018
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:33:06. **Bukatu:** 00:36:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Torrelavegan pabilloi batean 80 bat pertsona egon ziren. Abioiek zelan erasotzen zuten eta txiza egiteko balde bat zutela du gogoan. Ez ziren eskolara joaten eta lanik ere ez zuten egiten. Gose asko pasatu zuten, oso txarto egon baitziren bertan. Errazionamenduko jatekoa zuten.</p>

Transkripzioa

- Torrelavegan ta Karranzan egon ziñenien-eta nun bizi ziñien zuek?
- Baserridxek euezan altura baten ta hantxe. Aeroplanuek etorten zien eta sartu zerien, zangan ta hantxe. Ni eindde nau Torrelavegan Biernoselen egon giñien gu, Biernoles, ta zanga baten, ez nok ahaztuko sekulo, sekulo zanga baten: “ti-ti-ti-ti”, balak. Bonbardeetan. Bueno, historiala bueno, bueno. Gero, etorri giñien hona, ba, horrexek agintzen abien horrek.
- Eta han Torrelavegan ze egon ziñien, jente asko etxe bardiñien edo?
- Egon giñien pabilloi baten larogei-edo. Han, honako balde haundi bat, txidxe eitteko. Hondiño akordeten nok, txidxe-ta eitteko balde baten, mekauen. Bueno bueno, ez dot...
- Andrazkoak, nun eitten abien, ba?
- Ahal dan lekuen. Han euen balde haundi bat txidxe eitteko, mekaguen la ostra, “no quiero ni pensar”.
- Eta han egon ziñen bittartien-eta eskolara joan ziñien?
- Eskolara? Pentsau bez, eskolara!
- Ta zer eitten zenduen, han?
- Egon, hantxe, paiaso batzuen moduen. Hantxe egon.
- Biherrik-eta ez zenduen eitten?
- Biherrik, ezebez. Haintxe.

- Ta zuen aittek-eta biherrik ez eban ein, han?

- Bapez, bapez, biherrik pentsau bez biharrik.

- Eta hau nundik hartzen zenduen ba, jatekoa?

- Herrittik, herrittik ahal dana; ze, obispuk baiño gose gehidxau pasau giñun guk, han.

- Bai?

- Bueno!

- Orduen, obispua baiño izen bazan, askorik ez?

- Ez. Obispue, esakera bat da hori. Baiña jo, mekaueu dios! Ez juat /etxuat/ pentsau be ein gure.

- Ta txarto paseu zenduen Torrelavegan?

- Oso txarto, oso txarto. Gero etorri zan lege bat ta ekarten oskuen paellie ta horrek geuzok. Dios, zelan euen izena?

- Razionamentue-edo?

- Razionamentue, razionamentue. Ta ha etorten zanien, “capitán general”. Guk, jan biherria! Ointxe jatok andrie.

- Eta ogirik-edo? Ogidxe?

- Bai. Ogidxe be handidxeik ekarten abien, baiña txuskuek, honako txuskotxuek. Ikustien batera, janda, ikustien batera.

- Gozue zan?

- Ba, baltza. Ogi baltza. Ai, hori, ogi baltza. Ai hori, ogo baltza, zer baiño bastuaue, baiña guk jan.

11. Emaztea errefuaxiatuta zeudela ezagutu

- **Erref:** DUR-027/019
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:36:15. **Bukatu:** 00:37:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Bere emaztea izango zena Torrelavegan bertan ezagutu zuen, batera egon baitziren bertan auzoko denak, 90 lagun bere emazteak dioenez.

Transkripzioa

- Eta talorik edo be jango zenduen taloa-eta edo ez zenduen euki urunik-edo?

- Keba, pentsau bez, pentsau bez! Hau ezeutu neban nobidxotan han nik. Batera eon giñien-ta.

- A andrie Torrelavegan?

- Klaro.

- Bueno, ordun zozer ona urten eban? Zozer ona euki eban?

- Bueno, gustire, gustire, gustire, gustire.

- Ze, egon ziñien, durangar asko batera?

- Hamengo barrioko guztiek. “Potrero y Pando. Míra, cómo sabe”.

- Emaztea: Larogeta-hamar lagun egon giñien

- Larogeta? Esan dot nik larogeti bat edo holan.

- Ta larogeta hamar durangar?

- Danak hamenguek. Hamengo baserri guztiek.

12. "Aprende 'Cara al Sol', aprende qué hacer" kamiseta soinean

- **Erref:** DUR-027/023
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:43:24. **Bukatu:** 00:46:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

<p>Eskumako eskua altxatu eta Cara al Sol abesten zuten eskolan. "Aprende Cara al Sol, aprende qué hacer" jartzen zuen kamisetan edo arkondara eman zieten eta harekin joaten ziren eskolara.</p>

Transkripzioa

- Eta katezismoa-ta?
- Ja, "de eso nada". Katezismue-ta gero urten aben. Hombre. Katezismue?
- Ta joango ziñen dotriñe ikesten be? Dotriñe be, iketik zendun?
- Dotriñe, bai baiña historiala dana: "la vida de Franco, la vida del rey, la vida de esto, la vida de otro". Ezebez gehidxao.
- Matematika-ta eingo zenduen?
- Matematika? Zer dan bez! Matematika, zer zabiz esaten matematika? Hombre!
- Ba ez dakit, denpora guztien Francoren bizitza ba...
- Ezebez.
- Kantau-ta eitten ziñuen?
- Kantau, bai. Hori bai, kantau bai; 'Cara al Sol' ta beti, eskue altxaute.
- Eskumie, eskumie, eskumie, eskumie. Ba, hombre. Gero, emon oskuezen arkondara batzuk. Arkondara batzuk, zer ipinten ebien? A "aprende 'Cara al Sol', aprende" ez jiat /etxiat/ zer. Arkondarie. Baia orduen, harro etxera arkondara barridxeaz, mekaguen diez. Arkondara bat zeuen, nikidxeke zezen.
- Letrakín?
- Letrakaz.
- Ta ze esaten otsuen etxien?
- Etxien ze esango juen ba? Pozik niki barridxeaz etxera. Ze esan bijuen ba?
- Danori niki bardiñe, neskeri ta mutilleri?
- Bai, bai, bardiñe.
- Eta eskolara ha eroan biher izeten zenduen?
- Hombre!
- Baiña bat bakarrik?
- Bat.
- Aste osorako?
- Klaro. Lohitzen zanien, amak garbittu ta benga.
- Garbittu, asteburuen ein biherko /biko/ zan?
- Bai, ba. Domekan-edo, astelehenien barriro txulo jueteko.
- Orduan, denpora luzez ez ziñen egon eskolan? Denpora luzez, zenbat denpora egongo ziñen ba?
- Ni?
- Hamalau urtekin hasi baziñen biherrien, hiru urte egon baziñan kanpuan...
- Bai, ba, urte bi edo hiru. Ta nik estudixeu nabena, analfabeto kompleto etxera. Ezebez "nada". Ezebez.
- Bueno baiña leiduten ta eskribiduten iketik zendun?

- Bai, ba, leiduten ba! Hantxe baiña en jeneral, dana politikiena; ez zera, ingo moduen, “historial de esto, historial del otro”, ez zeuen.

13. Torrelavegako denbora-pasak

- **Erref:** DUR-027/025
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:47:26. **Bukatu:** 00:49:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetan olgetan ere ezin izan zuten euskaraz berbarik egin. Torrelavegan txori harrapaketan aritzen ziren kabiak topatuz. Pilotak trapuzkoak izaten ziren. Neskekin ere jolasten ziren. Bere emazteak dio mutilek ez zuten uzten arrimatzen.

Transkripzioa

- Eta zuek be mutillok-eta ibiliko ziñien olgetan-eta be, ezta eskolako denporan-eta?

- Bai. Ezin giñun berbaik ein euskeraz, e! Pentseu bez!

- Bai hemen eta bai Torrelavegan, ibiliko ziñien?

- Torrelavegan egon giñien gu, “como herejes”. Zer ein ez dakigule. Hantxe, txori-harrapetan ta horrexek gauzok. Jo!

- Ta txori-harrapetan, zelan ibiltzen ziñien, ba? Zer, zelan edo harrapetan zenduezan?

- Ba txori-habidxak topetan, etxera ekarteko jateko, txori txikidxek.

- Ze jan eukitxen abien ala?

- Bai.

- Eta pelotaka edo balioegaz edo?

- Bai, baloiaz ibiltten giñen, han. Baloiez, trapuekin eindde pelotak. Hantxe, orduen hamar urte, hamaika urte gehidxenak, hortxe, hamabi-hamahiru urte.

- Ta hormak be, eukiko zenduzan pelotan ibiltzeko?

- Hormaik ez euen, han. “Aquello era una selva”.

- Ta ze ibiltzen ziñien, neskakaz batera olgetan?

- Bai, neskakaz be bai. Gustire.

- Gusture. Ta neskakaz, zetan ibiltzen ziñien? Neskakaz, zetan ibiltzen ziñien olgetan?

-Ba olgetan. Ba neskak beti eukien preferentzidxe gehidxau mutillek baiño. Mutillek, “más...” Ba! Neskak, zenbat eon ziñien Feli, orduen? Feli!

- Emaztea: Mutilletan gehidxau eon zan.

- Mutilletan gehidxau, bai. Mutilletan gehidxau.

- Arrimetan itxi, be ez, e?

- Bai.

- Emaztea: Ama ta zera, juten zien ta zure arrebie Mari?

- Bai.

- Emaztea: Estaziñora gure astuekin, karruek einde, ure eruaten.

14. Ehizara joan aurretik, mezara

- **Erref:** DUR-027/027
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:50:14. **Bukatu:** 00:52:17

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak

Laburpena:

Ehizan joan aurretik, jesuitetako goizeko seietako mezara joaten ziren. Arakara (Gasteiz) joaten ziren erbitan. Morenoren autobusean joaten ziren. Erbi-txakurrak zituzten.

Transkripzioa

- Goidxien goidxetik joaten zan mezatarara, ezta?
 - Gu jueten giñien kasan eittiarren, goidxeko seiretan jesuittetara. Baia hau zan geruau, e! Geruau. Kasan egittearren, goidxeko seiretan jesuittetan euen mezie, ta hara joaten giñien. Baiña hori ya urtietara, e!
 - Ta zu zer, kazarore handidxe izan zara?
 - Bueno ni baiña beste batzuk gehidxau zien, kasan. Ni baiña gehidxau zien. Baia mezara, e! Baia hori nabil esaten handik urtietara; sei urte-edo.
 - Eta kasan nundik ibiltzen ziñien ba?
 - Arakara, Bitoridxara. Ordun auen erbiek. Erbitten.
 - A erbitten?
 - Bai baiña mezara, lehenengo, e! Goidxeko seiretan, mezara.
 - Eta mezara zer, eskopeta-ta guzti-edo?
 - Eskopetak, aparte. Klaro!
 - Hemen ez zeuen zer harrapatu ala?
 - Hamen, ez zeuen kaza modurik; han, Arakan euen asko. Oin prohibidu ein dabe, baiña han, erbitten. Puf!
 - Ta erbidxe, gero lapikora-edo?
 - Klaro. Bai.
 - Eta Bittoridxera zelan joaten ziñien, ba?
 - Bittoridxa, autobuse be, Morenon autobusien.
 - Durengotik direkto?
 - "Ron-ron-ron". Geratute gauz Urkiolan, geratute gauz idxon eziñik. Moreno, ezeutu dozu zuk Moreno?
 - Entzunda.
 - A, entzunde? Olman onduen auken garajie; osea, lokala. Bai.
 - Eta kasan-eta bakarrik erbitten joaten ziñien?
 - Ha orduen erbidxe euen gehidxen han. Erbitten. Erbi-txakurrek euzen gurien, Txopittenien ta txakurrek. Bai.

15. Azeriak eta azkonarrak

- **Erref:** DUR-027/028
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:52:17. **Bukatu:** 00:55:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Basoko animaliak

Laburpena:

Lehen azeri asko zegoen, baina gaur egun ere badaude. Azkonarrak ere ugariak ziren. Ardi eta bildotsentzat azeria arerio arriskutsua da. Azeria haragijalea da eta animalia jan behar izaten du; hori dela-eta, ez du ulertzen zergatik dagoen galarazita azeriak ehizatzea.

Transkripzioa

- Ta zuk alde asko igerri dozu lehen egoten zien animalidzekaz edo piztidxegaz eta geur egun dauenagaz? Basoko animalidzek-eta diñot.
- Azeridxe euen asko. Oin be azeridxe dau hamen, azeridxe bai. Ze prezisamente ardi bat hil jaten niri ointxe hillebete-edo, ta hor zulo haundi bat euen, zulo haundi bat. Ta han [...] bota nauen ta lurreaz tapau naben. Ta astien azeridzek zertu eitten zittun ta ikusi nun dauen zera. Bai.
- Basurderik-edo, ez euen hemendik?
- Ez, basurdeik ez.
- Oin, asko dau, ezta?
- Azkonarra, azkonarra euen asko, azkonarra. Bakizu zer dan azkonarra? Azerixe ta azkonarra.
- Ta oin ya azkonarrik ez dau?
- Ez. Baiña azeridxe porejemplo, niri gaur ume bi ein dotso batek; hor itxiko baneukez gabien, azeridzek erungo luke.
- Ta otsoa?
- Otsoik-eta hamen ez e! Ez otsorik-eta ez. Azeridxe bai. Azeridxe asko.
- Zuk, asko bizi izan dozu ardidxeri-ta ataketiena eta?
- Azeridxe.
- Azeridxe?
- Azeridxe. Horrek uma bixok jaixo diezak, gaur gabien itxi hor amaaz ta azeridzek, erungo leukez.
- Bai?
- Seguru.
- Nik iñoiz hemen kamiñuen be, ikusi dot azeridxe.
- Ba, bai.
- Kotxiek harrapatute.
- Azeridxe asko aumentau da ze, prohibidute da hilttie-ta. Baiña karniburue da eta horrek animalixek harrapau ein biher dau /bidau/ jateko. Ta ez dait zegaittik dauen prohibidute.
- Ta korsue-eta?
- Ha korsue-ta ez da... Hamen belie eoten da asko. Belie, eoten da hamen piñudietan-eta asko. Horrek eitten dau porejemplo, artue-ta dauenien, guri arto-solue euki giñun zerien ta trillau ein oskun beliek. Ta korsue ta horrek, ez.
- Ta billurtzeko ez dau ezer?
- Eskopeti, bauket nik, hamen.
- Eskopetie?
- Hombre! Bai.
- Eta kazan ibiltzen ziñenien, txoririk edo ez zenduen harrapetan?
- Bai, biragarrue ta zozue-ta zertzen zan. Baiña gehixena gu domeka domeketan jueten giñien. Domeketan beti Bitorixara, Arakara. Gero prohibidu ein abien. Militarra dau han.
- Arakan bai. Han inguruan.
- Klaro. Prohibidu ein abien.

16. Txoriak

- **Erref:** DUR-027/030
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:55:17. **Bukatu:** 00:56:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:

Zozoa eta birigarroak jaten zituzten batez ere. Kalandra eta artatxoria ere ugaria zen. Gariak txoriak erakartzen zituen.

Transkripzioa

- Zuek lehen antziñe ze txori jaten zenduen?
- Zozue ta biragarrue, ordun euen asko. Gaur ezebe ez dtau. Gaur ez dait zegaïttik edo botikigaittik soluetan edo ez dait zegaïttik, dasaparezidu ein da asko. Orduen kantidadie ta orduen etorten zan kalandridxe-ta bandak, bandak etorten zien. Biregarrue be bardin. Arta-txoridxe be bardin etorten zan. Gaur ez dator bape. Bueno, garik be ez da ereitten-ta.
- Garidxe euki ezkeru, bai gehidxau?
- Klaro. Beti.
- Hamen, garidxe be ereitten zan?
- Hau danau, lehenau garidxe ta artue ta zertzen zan, hau danau!
- Artue bai, baiña garidxe?
- Garixe, bai. Garidxe? Baserri guztietan garidxe. Bai.

17. Karlistak baserritarren kontura aberastu

- **Erref:** DUR-027/031
- **Iraupena:** 0:03:39. **Hasi:** 00:56:05. **Bukatu:** 00:59:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Garia beti erein izan da Durangoko lurretan. Udaletxera entregatu behar izaten zuten gerraostean. Indaba ere entregatzen zuten, baia gutxiago. Behin tren-geltokiko arduradunak arto-zorroa kendu zion jenero hori bertakoa, herrikoa, ez zela argudiatuz. Imazen errotara joaten ziren, bere errota zabalik egon baitzen. Askok baserritarren kontura aberastu ziren.</p>

Transkripzioa

- Ta zuek handik buelta ziñienien Torrelavegatik eta gero, garidxe-ta entregau bihera euki zenduen edo ja, paseute egon zan ha?
- Ez. Hor etorri zan ba, hor etorri zan. Orduntxe etorri zan entregau ein biher zan. Porejemplo, guk "ochenta kilos" ta juen ta pisetu: "oye, faltan dos kilos. Mañana tienes que traer".
- Derrigorrien..
- Derrigorrien. Hombre!
- Eta nora eruten ziñuen? Nora eruan hori?
- Auentamentora. Txirgo, Txirgo ezetu zeñun Txirgo?Ba Txirgo zan horko jefie. "Oye, no has traído tú, suficiente eso". Hurrengo egunien, kilo bi edo hiru-edo.
- Ta horregaz jeneroaz gero zer eitten abien?
- Eurek? Eurek saldu be iguel.
- Ta inddabie-ta be eroan biher izaten zenduen, ortuko jeneroa?
- Bai, baiña ha kilo gitxiau, e! Kilo gitxiau. Bai. Ni eindde nau, ni eindde nau arto-zorruaz juen orduen, Txune. Ezetu zeñun Txune, zuk? Benga. Txune, ezetu Zeñun Txune? Pero "¿tú, cuántos años tienes, pues?".
- Ni ez naz hemengoa, e!
- A, parte. Bueno eindde nau ni, zorrue, orduen honek etxiek bape ez euen,

hau dana zan baserridxe. Honek etxiok, neuk ezetu doaz danak. Zorruaz juen estaziñotik, geratu jefiek estaziñokuek, kendu zorrue ta etxera zorro barik."Esto no es, esto no es borona del país. Esto es de extranjero. Pero si..." Basarridxen hartu dogule ta ez. "No, no, no". Benga, zorro barik etxera. Karlista ostidxok! Orduen, Imaz, Imaz ezetuko ziñun? Hara, erueten zan zorrue.

- Errotara?

- Errotara. Eruten bazenduzen berrogeta hamar kilo, etorten ziñen hogeta bosteaz. Eurok gure bana, kendu baiña gehixau ez euen. Gero, Atxurlarixana, Atxurlarixe, Felix. Ezeutuko ziñun? Hara. Estaziñotik juen edo trenbidatik juen ta Felix, aitte Felix zan. "Itxi hor zorrue, guardi-zibillek dauz barruen-ta. Etorri bixer!". Guarda zibillek, han afaltzen. Hurrengo egunien juen ta justo-justo eruen zorrue, ta etorri txori baten moduen. Kendu ha, han aberastu zuan hori baserridxen baserritarren konture. Eruen berrogei kilo ta hogeiaz bueltan. Bai. Harek denporak!

18. Errotak zarratuta irin falta

- **Erref:** DUR-027/032
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:59:44. **Bukatu:** 01:01:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Karlisketak errotak zabalik izan zituzten. Imazekoa, Atxurlariarena eta Maumakoa (Ibarruri-Muxika) egon ziren. Olma lantegian arto-irina egiteko makinak egiten zituzten. Enpresetan txuskoa, ogi beltza ematen zien.

Transkripzioa

- Eta hemen errotak zarratute egon zien?
- Karo! Kontauek. Karlistak euki abien errotak zabalik bakarrik. Bai.
- Ta hamen ze errota izen zan zarratute egon zana? Hamen parajien-edo?
- Ba hamen euen: zera, Atxurlaidxana ta Mauman. Hiru errota jarri ta baserritar guztiek haraxe eruen biher, gehidxau ez euen-ta. Gero akordetan naz, Olmanien makiña batzuk ein abiezan urune eitteko, artuaz urune. Bastuaue zan ta hantxe gau guztietan hantxe. Ogi baltza euen orduen. Ezetu dozu ogi-baltzik? Ta erraziñue etorri zan txusko bat. Honakoxe txusko bat akordeten nok. Txusko bat ta enpresetan emoten abiezan eberdidxen, txusko bat bakotxari. Ta etxera erueteko, kauen. Txuskue begidxeekin jateko moduen, ta etxera txuskuori. Baltza. Ai zuek ez dakizue...
- Gari barik, beste gauza bat izengo zan?
- Zahaidxe. Bestelan hamen, dana zan garidxe. Baserri guztidxetan, garidxe.
- Garidxe ta artoa be bai, ezta?
- Artue, artue. Domeketan be, biherrik ein ezin.

19. Domeketan ezin lanik egin; abadeen indarra

- **Erref:** DUR-027/033
- **Iraupena:** 0:03:47. **Hasi:** 01:01:27. **Bukatu:** 01:05:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika

Laburpena:

<p>Domeketan ezin zen lanik egin. Orozketa (lurreta) don Jesusekin bizitakoak gogoratzen ditu. Soloan lanean egon eta abadea azalduz gero, lanak utzi eta muin eman behar izaten zioten eskuan abadeari. Abadeari "jauna" esaten zieten.</p>

Transkripzioa

- Klaro hor erlijioak aginduten eban, ezta?
- Don Jesus Orozketako abadie ezautu dok hik?
- Bai
- E?
- Arizaga.
- Baiña ezeutu dozu?
- Bai, hori bai.
- "¿En vivo? En vivo, no has conocido tú".
- "En vivo", ez. Ezagutu naben hango mutil zaharra bizi zana, han.
- Kapanaga.
- Bai.
- Ba, ha eindde dau, ibili, ba, domeketan aitte Menedizabalenien biherrien. Ta domeka goidxetan iguel ba, soluen biherrien, etorri ta: "eh! Domeketan ezin leike biherrik ein eh! Ta ez bazouzue etxera, multie botako dotsuet!". Kauen, "vaya cura", kauen la ostra. Ta eindde nau ni, itturran ibilli, itturran bakizu zer dan?
- Bai.
- Ez dakizu zuk itturran...
- Badakit zer dan.
- Bueno, itturran ibili, behidkek geratu ta juen ta mun emotie abadeari. Obligao. Sekule be ezetu dozu hori?
- Ez.
- Entzun bez.
- Entzunde bai.
- A entzun dozu? Bueno.
- Ta abadeari be berba zelan eitten otsezuen?
- Zu.
- Zu?
- Jauna.
- Zu, ez abadeari?
- Jauna.
- Berori?
- Berori. Hori, diaridxo kafe hartzen Lapikonera. Lapiko ezetu dozu?
- Bai, hori bai. Hori, oin bankua.
- Exato, exato, exato. Haraidxe. Ta Juan Txikidxe deitzen otsona, Orozketako baserridkek, baserri [...kue], itxaroten otson hortxe Ortizen onduen. Ta bidkek jueten zien trenbidatik holan heldute, jueten zien. Harek abadetik ez zeuken, zero.
- Gitxi?
- Ganeko erropa.
- "Exacto". Exacto". Ta harek euker domiñeute Orozketa guztie. "Bajo él". Arratsaldeko lauretan, erresoraridxora. Ez zienak jueten izendeute. "Ez

zara etorri, e? Errosarixora, e? Bixer etorri". Baserri guztiek, beran azpidxen ta bera goidxien kasan.

- Dana derrigorra, orduan?
- Dana. Esteban Bilbao be. Ez harek zero. Esteban Bilbao jueten zan ha; Orozketa, Orozketako herrire, Santidxau egune. Esteban Bilbao.
- "Presidente de las Cortes?"
- "Presidente de las Cortes, que esté donde tenga que estar". Bueno, ha mutil zaharra be, Kanpanaga, ezetu dozu? Zuk ez zendun ezetuko. Kapanaga, ez zeñun ezetu.
- Bat, ezeutu naben hor mutil zahar bat. Ez dakit, andra zahar bat ta mutil zahar bat.
- Bai ba! Kanpanaga mutil zaharra.
- Argal-argal bat.
- Bai, mutil zaharra zan. Horrexek agintzen abien, Orozketa guztien. "Vaya historial".

20. "Agarraue" sakratua zen

- **Erref:** DUR-027/034
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 01:05:14. **Bukatu:** 01:07:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Transkripzioa

- Ta parrandak-ta be eingo zenduezan zuek gaztetan?
- Ez euen dirurik "pa parranda tú..."
- Erromerire-ta bai?
- Bai, bai, bai. Orduen, soñue zan dana. Bai ta [...] Santa Agedok edo San Andresko egunok edo zera, ta hantxe. Soñue jota dantzaldi batzuk eindde. Ba boltsilluek hutsik beti. Ai, ai, ai!
- Eta San Antonixotan-ta? San Antonixotan?
- San Antoniño egunien-ta? Ba Ezkurdidxen. Ezkurdidxen dana jantzie, dana txistue, tanboliñe ta soñue.
- Nor egoten zan ba joten?
- Konjuntuek egoten zien. Orduen alegrie zan, ez oingo moduen.
- Eta agarrauen-ta ibiltxen ziñien andra artien?
- Ez. Agarraue sagraue zan. Sagraue zan agarraue. Ya ta hamazortzi-hogei urteaz orduen bai. Baia hor hamasei urte eta holan, pentsau bez, puf! Pasietan, bueltaka batien. "¿Has conocido eso tú? No". Bueltaka batien.
- Amagiñarrebak kontauta.
- Bai, bueltaka batien, hantxe.
- Pasillo diferentiek.
- Exatamente. Hantxe. Bai.
- Eta jantzan eitxeko zer ein biher izeten zenduen zuek? Dirue?
- Ez debalde zan, debalde, debalde. Orduen agarraue "era sagrau". Soltuen, hantxe ibili.

21. Abarkak astegunez eta abarketak domeketan

- **Erref:** DUR-027/035
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 01:07:01. **Bukatu:** 01:08:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Erromeriarako "Mil rayas" prakak janzten zituzten abarketekin batera. Frontoian ortozik aritzen ziren abarketak ez apurtzearren. Astegunez abarka janzten zuten eta domeketan abarketa zuria.

Transkripzioa

- Eta zelako erropakaz-ta bajatzen ziñien erromerire?
- Mil rayasko prakak. "Entonces era típico pantalón mil rayas".
- Ta oinetakoak-eta?
- Abarketak. Hombre! Ta pelotan frontoien ortozik abarketak ez apurtziarren.
- Ezkurdiko frontoien?
- Ezkurdiko frontoien, ortozik abarketak ez apurtziarren. Abarketa zuridxe orduen zan tipikue. Baia abarketak baztarrien ta ortozik pelotan.
- Baiña abarketa ziridxe, domeketakoak izengo zien?
- Klaro. Astegunien abarkie. Abarkie bakizu zer dan?
- Abarkie ta txapiñe?
- Guztire. Abarkie zan batzuk hondo haundidxaz eta beste batzuk, lisotxuek. Lisotxue zan elegantiaue. Tipikue zan. Ta galtzak orpuk apurtute ta sartu. Beherantza.

22. Eskumako abarka apurtu eta bietan ezkerrekoa jantzi behar

- **Erref:** DUR-027/036
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 01:08:24. **Bukatu:** 01:10:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Artilezko galtzak bere amak egiten zituzten. Futbolean eskumako abarka apurtzen zuten beti; hori dela-eta, hurrengotan bi hanketan ezkerrekoa jantzi behar izaten zuten ez zuten berriak erosteko dirurik eta. Zapatuetan plazan saltzen zituzten abarkak. Miseria handiak ezagututakoak dira. Baserritarren artean trukea egiteko ohikoa zen.</p>

Transkripzioa

- Eta galtzak-eta etxien eitten zenduezan edo erosi-edo?
- Ez. Amak eitten abezan galtzak.
- Ardi laniaz?
- Ardi laniaz. Apur bat bastotxuek, baia. Honen ama zan galtzak eitten artistie. Felixen ama. Bai.
- Eta abarkak? Abarkak erosi?
- Abarkak askotan fubolien ibilitte, ezkerreko abarkak hanka bidxetan; ze

eskumie apurtzen zan. Por ejemplo jeneralien ta beti ezkerrekue sanuaue. Ta ezkerreko abarkak hanka bidxetan.

- Hankako-miñe edo ez zenduen eukitten?
- Hankako-miñe ez euen orduen. “No, no había”
- Orduen abarkak erosi eitten zien, ein ez?
- Erosi, erosi, erosi
- Ta nun erosten zien abarkak?
- Plazan. Plazan zapatuetan eoten zien. Ni eindde nau: “Ama abarkie apurtute dauket eskumakue”. Ta: “Zapatuen ekarriko doaz”. Itxaroten zapatue noz etorriko ete dan ama. Ta “zer?”, ta “gaur abarkadune ez da etorri”. “Es porque no tenía”. Aza batzuk eta zera, oillasko batzuk-eta plaza eruen saltzen.
- Eta trukie ez zan eitten lehen?
- Ze truke?
- Abarkak trukeu oillaskoagaittik-edo?
- A bai. Esistitzen zan hori, baia konpradorie beti merkien. Beti: “oillasko bi abarkak ezin dotsuaz emon, hiru-edo izen biharko dau. Datorren zapatuen ekarko dotsut hirugarrena”-ta. Ta holako gauzak. “Miserables”.

23. Kapoia eta txitxarroa Gabonetarako

- **Erref:** DUR-027/037
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 01:10:27. **Bukatu:** 01:12:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Erregenetan iko-pasak eta jasotzen zituzten, galtza berriak izatea gauza handi zen. Gabonetan etxean hazitako kapoia jaten zuten. Behin kapoi pare hil zitzairen eta jan barik gelditu ziren. Txitxarroa asko jaten zen. Inguruetan sagar asko zuten, mota guztietakoak, eta horixe izan zuten postre.</p>

Transkripzioa

- Ordun, askoz hobeto bizi izan zaie oin azkenengo urtietan orduen baiño?
- Hombre, hombre, hombre! Jode. Erregietan-ta iko-pasak eta intxurrek eta kaltza pare bat zertzen zaniene, “gloria bendita”. Iko-pasak-eta.
- Hori Gabonetan, Erregietan?
- Erregietan.
- Ta Gabonak lehen zelakoak izeten zien?
- Gabonak en jeneral zera, kapoie hiltten zan etxien hazikuek. Eindde gauz, ni akordeten naz ointxe geuze bateaz, kapoi parie hazten zan, ze emon ein biher jakien /bixakien/ artue ta zera noberak, aguen noberak. Ta ez daitz zegaittik lar emon edo ze hil ein zauxen kapoi parie. Ta Gabonak kapoi barik. A, “tu crees que como tu eso”.
- Bueno lehenao jango zan? Jan bai, bota ez zan eingo?
- Ez, ez, ez, ez, ez, ez. Ez zan hil. Ez zan jan.
- Ta artxoa ez zenduen jaten Gabonetan?
- Keba, pentseu bez! Pentseu bez! Bakizu ze jaten zan asko?
- Azie?
- Azie bai. Azazalie hori. Ta txitxarrue. Txitxarrue euen, tirau. Oin txitxarrue karu ei dau. Orduen txitxarrue. Ez oingo moduen zera.
- Goxue. Txitxarrue goxua da.
- Ta postrie? Postre?

- Sagarra-edo etxien hartzen zan. Hau dana sagastidxe izen zan. Hamendik gora, hamen hartzen zan sagarra, barbaridadie! Sagar-tokidxe zan hau.
- Ta ze sagar euki zenduen, ba?
- Dana desaparezidu, dana sagarra zan hau.
- Ta ze sagar?
- Frantses-sagarra, urdin-sagarra, limoi-sagarra, danetik euen, hau.
- Ta sagardorik edo ez zenduen eitten?
- Ez, ez.

24. Neskekin "zu", mutilekin "hi"

- **Erref:** DUR-027/042
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 01:16:49. **Bukatu:** 01:18:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Neskekin "zu" egiten zuten eta mutilekin "hi", lagun zein neba-arrebekin. Seme eta ilobei. ostera, sekula ez die "hi" egin.</p>

Transkripzioa

- Ta lehen esan dogu abadieri berori egiten eitten dotsazula?
- Berori, berori.
- Eta "hi" eitten zenduen lagunekaz-eta?
- Bai, bai. Neskakaz "zu" ta mutillegaz "hi".
- Ta zer dala-ta hori deferentzidxe?
- Bueno, horren ganiien ezin dotsut esan nik. Hoidxe iketikue-edo. Mutilek az "hi" ta neskak "zu".
- Ta zuk anaidxegaz? Zure anaidxegaz?
- Hi.
- Arrebiaz?
- Zu.
- Ta lehengusu-lehengusiñakaz be bardin?
- Bardin.
- Ta lobakaz?
- Bardin. A lobakaz? Zu, lobakaz, ume txikiaz, zu; hi ez.
- Ta amari ta aitteri, ezta okurridu bez? Aitteri, ez da okurridu bez, ezta?
- Ez, ez, aitteri ez.
- Baia aittek zuri bai?
- Ez. Hi ez. Zu.
- Errespetu falta edo zan ala?
- Bueno iguel bai.

25. Eibarren dirua zuten

- **Erref:** DUR-027/046
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 01:22:13. **Bukatu:** 01:23:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industrialia

Laburpena:

Baserritarrei jenero onena eibartarrek erosten zieten, dirua zuten-eta. Durangotik langile-trena egoten zen goizero. Alfan lanpostua lortzea gauza handia zen. Eibarrek askoz gehiago irabazten zen.

Transkripzioa

- Dirue be gehidxau. Bai, bai. Jenero onena, eibartarrak erosi basarritarrari. Bai, bai, bai. Eibarren dirue maneiaten zan. Gaur, han ta hamen antzera batien. Eibar izen dok poderosue. Klaro!
- Durengotik tren-obrero egoten zan, ezta?
- Klaro, tren-obrero. Harek denporetan Alfan sartzie zan bueno! Alfan sartzie obreru? "Jode, fulano ha entrao en Alfa". Ta gaur "del montón".
- Ta jornala zer?
- Hobeto, han irebazi gehidxau.
- Kondiziñoak eta dana-edo?
- Dana, dana. Alfan orduen asko irebazten abien. Ze eitten abiezen makiñak jostekuek. Dana saltzen abien, dana zertzen abien.
- Hori gerraostien?
- Gerraostien.
- Behar zan-ta. Behar zan orduan.
- Bai, klaro. Bai.

26. Gerraostean zenbat gura lan, baina diru gutxi

- **Erref:** DUR-027/047
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:23:18. **Bukatu:** 01:24:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industrialia
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Durangaldeko lantegiak

Laburpena:

Beharra leku askotan zegoen, baina gutxi ordaintzen uzten. Durangon fundizio asko egon ziren.

Transkripzioa

- Karo, baiña gerraostien be bihera edonun egon zan, ezta?
- Bai.
- Faltarik ez?
- Bai. Ta pagau? Miseria!
- Hemen Durengon Ferreteran-eta?
- Ferretera izen da "uno de los mejores empresas" Durangon.
- Mendizabal be zan ona?
- Bai, baia "de ésto poco". Mendizabalen, Mendizabalera [ajustakera] sartzie zan, puf!
- Han esan dozu aitte ibilli zala?
- Bai. Katie eitten zan han Mendizabalenin asko. Katie.
- Katie hasikeran; gero ya gauza gehidxau, ezta?

- Bai gauza asko. Gero, jostorratz-fabrikie be zertu zan Mendizabalen albuen. Jostorrak, jostorratzak. “En seguida” frakasau abien. Ez abien harek pintau asko. Baia Mendizabalen ajustakera sartzie zan, bueno!

Urreta Solagaistua, Apin | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com